

Velký exemplář orla mořského byl jediným ptákem, který podle dostupných údajů skutečně unesl malé dítě

Sokolí zrak a síla orlů

Orli, sokoli či jestřábi byli ve starověku i středověku považováni za ztělesnění božstev nebo za živoucí symbol síly a majestátnosti. Vděčí za to nejen úctyhodnému zjevu, ale zejména síle a rychlosti, s jakou dokážou ulovit kořist

TEXT: VLADIMÍR SOCHA

Přestože dnes známe téměř 300 druhů dravců, všichni si jsou navzájem v hrubých rysech podobní.

Jejich nejčastější kořistí jsou drobní obratlovci (především savci a ptáci), některé druhy se však specializují – loví ryby, jiní plazy a známe také zástupce živící se téměř výhradně zdechlinami. Až na drobné výjimky jsou prakticky všichni dravci výbornými letci. Někteří dokážou kroužit celé hodiny vysoko ve vzduchu, další skvěle kličkují a manévrují v letu, jiní se zase střemhlav vrhají za kořistí, kterou předtím téměř nehybně pozorují z výšky.

je sokol stěhovavý (*Falco peregrinus*). Tento „aerodynamicky konstruovaný“ dravec při střemhlavém letu z velkých výšek údajně překonává rychlost až 320 km/h. Nejvyšší údaje s hodnotou nad 360 nebo dokonce 400 km/h pochází vesměs z nedůvěryhodných zdrojů. Přesnější radarová měření udávají hodnotu kolem 280 km/h, což je dosud nejvyšší doložitelný údaj. Jiná zjištěná předkládají jako nejvyšší doloženou rychlost „pouze“ kolem 188 km/h. Je potřeba zdůraznit, že těchto pozoruhodných rychlostí sokoli dosahují výlučně při střemhlavém letu, při horizontálním letu jsou podstatně pomalejší.

Ostříž lesní (*Falco subbuteo*), vyskytující se v Evropě, Asii a severní Africe, je zase považován za největšího akrobata mezi dravými ptáky. Je totiž nejen nesmírně rychlý, ale zároveň natolik obratný, že dokáže ulovit téměř veškerou svoji kořist ze vzduchu. Za letu se tento dravec velikosti holuba dokáže úspěšně zaměřit například i na vlaštovku nebo rorýse, a „umanévruje“ dokonce netopýry a velký hmyz typu vážek.

LÉTAJÍCÍ „STĚHOVÁCI“

O síle velkých dravců kolovaly neuvěřitelné zvěsti už v dávných dobách. Nejrozšířenější byly ty, které v orlech a kondorech spatřovaly potenciální únosce dětí nebo dokonce dospělých srn a ovcí. Jediný prokazatelný případ únosu dítěte dravcem

čtyřkilový dravec prý dokáže unést 34 kg těžké tělo antilopy

byl však zaznamenán v roce 1832, kdy velký orel mořský (*Haliaeetus albicilla*) unesl čtyřletou norskou holčičku Svanhild Hansenovou z farmy jejích rodičů. Svanhild nejspíš byla na svůj věk poměrně malá, a tak ji orel odnesl až na vzdálenost 1,6 kilometru. Následně ji upustil na římsu pod svým hnízdem a kroužil nad ní až do chvíle, kdy byla našťastí zachráněna. Obvykle dokážou dravci nést poněkud menší břemena, například u harpyje pralesní (*Harpia harpyja*) byla doložena maximální hmotnost asi deset kilogramů. I to je však více než úctyhodné, protože jde o hmotnost vyšší, než mají sami tito predátoři.

Rekordmanem v kategorii síly by však mohl být orel korunkatý

DRAVCI JAKO SELEKTIVNÍ SÍLA LIDSKÉ EVOLUCE

Před několika lety byly publikovány překvapivé závěry nového archeologického výzkumu. Tým antropologů tehdy znovu analyzoval známky zranění na lebce jedince druhu *Australopithecus africanus*, známého jako „Taungské dítě“.

Lebka tříletého dítěte australopitéka, objevená již v roce 1924, patří k nejslavnějším archeologickým objevům svého druhu.

Skon tohoto jedince našich hominidních předků byl donedávna dáván za vinu kočkovitým šelmám. Když však byly stopy po frakturách na lebce porovnány s lebkami opic, lovených v současnosti africkými druhy dravců, podobnost byla až zarážející. Otvory v lebce dávného hominida velmi přesně odpovídaly zraněním způsobeným spáry a zobákem dnešních dravých ptáků. Zdá se tedy, že již před miliony let byli dravci jednou ze selektivních evolučních sil při vývoji našich drobnějších hominidních předků.

(*Stephanoaetus coronatus*) ze subsaharské Afriky. Jen asi čtyři kilogramy těžký dravec prý dokáže unést tělo antilopy nebo opice o hmotnosti až kolem 34 kilo, tedy zhruba osminásobek vlastní hmotnosti! Bývá proto označován za nejsilnějšího ptáka v poměru ke své velikosti.

Bylo by nesporně zajímavé vědět, jak velkou sílu měli při vzletu

↑ Lebka Taungského dítěte, na níž jsou patrná zranění způsobená s velkou pravděpodobností dravými ptáky (Credit: José-Manuel Benito Álvarez)

RESPEKT BUDÍCÍ LOVCI

Největším zástupcem těchto denních dravců je eurasijský sup hnědý (*Aegypius monachus*), dosahující hmotnosti 7–14 kilogramů a rozpětí křídel asi 270 až 310 cm. Délka jeho těla může činit až 120 cm.

Draví ptáci vynikají v mnoha aspektech, které naši předci obdivovali, ale chyběly jim možnosti přesně je kvantitativně vyjádřit. Jedná se zejména o rychlost, sílu a skvělý zrak. Tyto podstatné vlastnosti z nich vedle ostrého zahnutého zobáku a drápů činí velmi zdatné a úspěšné predátory. Respekt našich předků k nim se jeví být ještě logičtější ve světle archeologických objevů v jižní Africe. Ty ukazují, že velcí dravci poměrně často zabíjeli již naše dávné předky australopitéky před více než 2,5 miliony let (viz Dravci jako selektivní síla lidské evoluce).

RYCHLÝ JAKO BLESK

Snad vůbec nejrychleji se pohybujícím živočichem současného světa

DALEKOHLED V HLAVĚ

Lovecká strategie mnoha dravců spočívá v trpělivém plachtění, při němž lovec pátrá po neopatrné kořisti dole na zemi. Tu obvykle tvoří drobní obratlovci. Ovšem rozeznat tak malý objekt ze značné výšky vyžaduje

➤ Sokol stěhovavý – nejrychlejší a zároveň nejbystřejší z dravců

nesmírně ostrý zrak, který dalece převyšuje například i v průměru velmi dobrý zrak člověka. Tolik je nám známo, ale jinak o dokonalosti zraku dravců moc nevíme. Pouze předpokládáme, že dravci, s očima téměř stejně velkýma jako ty lidské, mohou vidět asi dvaapůlkrát až třikrát ostřeji.

Díky výkonným okohybným svalům mohou oči některých dravců zaostřovat s neuvěřitelnou přesností. Oči ptáků jsou v poměru k velikosti hlavy dost velké. Dokonce mohou vážit víc než celý mozek a představovat asi 15 % hmotnosti celé hlavy! Proto ptáci dokážou vnímat lépe a detailněji pohyb, a to i na značné vzdálenosti. Obraz zorného pole uprostřed oka mají mírně zvětšený a rozlišují jemnější detaily na vzdálených předmětech. Za ideálních podmínek je tak například orel skalní (*Aquila chrysaetos*) schopen zpozorovat i velmi malý pohyb králíka na vzdálenost celých dvou kilometrů. Již zmiňovaný sokol stěhovavý pak zahlédne holuba údajně až na vzdálenost osmi kilometrů! Člověk se takovému výkonu dokáže vyrovnat jen s velmi dobrým dalekohledem.

ŘETĚZEC CHEMICKÉ SMRTI

Dravci jsou skutečně úžasnými živočichy. Bohužel jde o plectvo,

kteří klade poměrně málo vajec a jen pomalu se rozmnožuje. Výchova v hnízdě také trvá dost dlouho a uhynulí nebo lidskou hloupostí zahubení jedinci jsou zdlouhavě a jen velmi těžce nahrazováni. Mnohým druhům proto dnes bohužel hrozí vyhynutí, a to zejména kvůli soustavnému ničení životního prostředí lidskou civilizací. Hrozbou je také plošné používání insekticidů, které se v tělech dravců kumulují při lovu hlodavců, živících se chemicky ošetřenými hospodářskými plodinami. Tyto potenciálně vražedné potravní řetězce jsou již bohužel běžnou součástí ekosystémů v současných hospodářsky rozvinutých zemích. I přes snahu o ochranu těchto krásných dravých ptáků v poslední době ještě zdaleka není vyhráno a bude jistě potřeba vyvinout velké úsilí k jejich záchraně. ◀

↓ Orel jasnohlavý (*Haliaeetus vocifer*) se živí téměř výhradně rybami

